תוספתא · דפוס וילנא · סדר קדשים

תוספתא חולין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספתא חולין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספתא-חולין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 8
פרק ד 11
פרק ה 12
פרק ו 13
פרק ז 14
פרק ח 15
פרק ט 17
פרק י 18

פרק א

א הכל כשרין לשחוט אפי' כותי אפי' ישראל ערל ואפי' ישראל שהמיר דתו לעבודת כוכבים. שחיטת עובד כוכבים הרי זו פסולה ושחיטת הקוף הרי זו פסולה שנא' (דברים יב) וזבחת ואכלת לא שזבח העובד כוכבים ולא שזבח הקוף ולא שנזבחה מאליה. ישראל ששחט ומירק עובד כוכבים שחיטה על ידיו שחיטתו פסולה שחט בה שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה עובד כוכבים ששחט ומירק ישראל שחיטה על ידיו שחיטתו כשרה שחט בה דבר שאינו עושה אותו טרפה וישראל בא וגומרה מותרת באכילה ישראל ועובד כוכבים שהיו אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחיטתן כשרה.

ב וכן סומא שיודע לשחוט שחיטתו כשרה. קטן שיודע לשחוט שחיטתו כשרה. לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בספינה בין בראש הגג. בכל שוחטין אפילו בצור אפילו בזכוכית אפילו בקרומית של קנה בכל שוחטין בין בדבר המחובר בקרקע ובין בתלוש מן הקרקע בין שהעביר סכין ע"ג צואר ובין שהעביר צואר על גבי סכין ושחט שחיטתו כשרה.

ג המרגיל לעור ושחט שחיטתו כשרה. שן תלושה או צפורן תלושה שוחטין בה. מגל קציר כדרך הליכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין אם החליקו שניה הרי זו כסכין. תחב סכין בארץ באטלס ושחט בה שחיטתו פסולה. סכין שיש בה פגימות פגימות הרי זו כמגרה אם יש בין פגימה לחברתה כמלא שנים בצואר שחיטתו כשרה אין בה אלא פגימה אחת אם היתה מסוכסכת ושוחטת כשרה אם חונקת פסולה.

ד זרק את הסכין ואת הפגיון ושחט שחיטתו כשרה משום ר' נתן אמרו כדרך הליכתה כשרה ושלא כדרך הליכתה פסולה.

ה מצות שחיטה מוליך ומביא הוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך כשרה ובלבד שיהא בסכין כדי הולכה והובאה. אם הוליך והביא אע"פ שאין בסכין מלא שנים בצואר שחיטתו כשרה.

ו מצות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה. מוגרמת פסולה ר' חנניה בן אנטיגנוס מכשיר. שייר בה כחוט השערה סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה. כל הצואר כשר לשחיטה.

ז שחטה מלמעלה שחיטתו כשרה מלמטה ומן הצדדין שחיטתו פסולה. ומן העורף כשר למליקה מלק מלמעלה מליקתו כשרה מלמטה מן הצדדין מליקתו פסולה. שחיטה בכלי מליקה ביד נמצאת אומר כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה.

שחיטת העוף בפנים פסולה ומליקה כשרה מליקת העוף בחוץ פסולה ושחיטה כשרה. נמצאת אומר מקום כשר בשחיטה פסול במליקה מקום כשר במליקה פסול בשחיטה.

ח דם חטאת בהמה למעלה ודם כל הזבחים למטה נמצאת אומר כשר בחטאת פסול בכל הזבחים כשר בכל הזבחים פסול בחטאת. כשר במזבח החיצון פסול במזבח פנימי כשר במזבח פנימי פסול במזבח חיצון. כשר באילים פסול בכבשים כשר בכבשים פסול באילים הפלגיס בזה ובזה פסול.

ט כשר בפרה פסול בעגלה פסול בפרה כשר בעגלה. עבודה פוסלת בזה ובזה בני יונה משיעלעלו או עד שיצהיבו תורין משיפריחו אפילו הן זקנים נמצאת אומר כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורין.

י כהנים משיביאו שתי שערות ואפילו הן זקנים כשרים והמום פוסל בהם. הלוים מבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה כשרים ואין המום פוסל בהם נמצאת אומר כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים בד"א באהל מועד שבמדבר אבל בבית עולמים אין הלוים נפסלין אלא בקול. כשר בכהן גדול פסול בכהן הדיוט כשר בכהן הדיוט פסול בכהן גדול כשר בבגדי זהב פסול בבגדי לבן כשר בבגדי לבן פסול בבגדי זהב.

יא מנורה אין כשרה אלא מן העשת עשאה מן הגרוטאות פסולה ומשאר מיני מתכות כשרה חצוצרות אינה כשרה אלא מן הכסף עשאה מן הגרוטאות כשרה משאר מיני מתכות פסולה נמצאת אומר פסול במנורה כשר בחצוצרות פסול בחצוצרות כשר במנורה.

יב אויר כלי חרס טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהור וגבו טמא נמצאת אומר טהור בכלי חרס טמא בכל הכלים טמא בכל הכלים טהור בכלי חרס פשוטי כלי עץ טהורין וגולמיהן טמאין פשוטי כלי מתכות טמאין וגולמיהן טהורין נמצאת אומר טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ. והמביא ארונות ותנורין ספלין וכלי חרס מחוצה לארץ עד שלא הוסקו טמאין משום ארץ העמים וטהורין משום כלי חרס. משהוסקו טמאין משום כלי חרס וטהורין משום ארץ העמים נמצאת אומר בשעה שטמאין משום ארץ העמים טהורין משום כלי חרס ומשעה שטמאין משום כלי חרס טהורין משום ארץ העמים טמא ביבשה טהור ברוטב גרעינן טמאה ברוטב וטהורה ביבשה נמצאת אומר טהור ביבשה טמא ברוטב טהור ברוטב טמא ביבשה. שקדים המרים קטנים חייבין גדולין פטורין ומתוקין גדולים חייבין קטנים פטורין נמצאת אומר חייב בשקדים המרים פטור במתוקין חייב במתוקין פטור במרים.

יג כשר בגט פסול בפרוזבול כשר בפרוזבול פסול בגט. כשר באשה פסול ביבמה כשר ביבמה פסול באשה. כשר בגרושה פסול בחלוצה כשר בחלוצה פסול בגרושה.
יד בכל מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה ביו"ט שחל להיות ערב שבת תוקעין ולא מבדילין אחר שבת מבדילין ולא תוקעין כיצד תוקע תוקע פשוטה אחת ולא מריע.

פרק ב

א השוחט שני חצאין בעוף שחיטתו פסולה ואצ"ל שני חצאין בבהמה רבי יהודה פוסל לעולם עד שישחוט את הוושט ושני הווורידין שחט חצי גרגרת בעוף ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את כולה שחיטתו כשרה. אחד או רוב אחד בעוף אע"פ שהיא לזמן מרובה שחיטתו כשרה היה שוחט וחתך את הראש בבת אחת אם נתכוון לכן שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשרה. שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת שחיטתו כשרה. נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט שחיטתו פסולה שחט את הוושט ונמצא הגרגרת שמוטה ספק עד שלא נשחטה ספק משנשחטה זה היה מעשה ובאו ושאלו חכמים ואמרו כל ספק שמוטה פסולה.
ב נגנבה תרנגולתו ובא ומצאה שחוטה נגנבה בהמתו ובא ומצאה שחוטה ר' חנניה בנו של ר' יוסי הגלילי פוסל ור' יהודה מכשיר אמר רבי נראין דברי חנניה בנו של ר' יוסי הגלילי בשמצאה בתוך הבית ודברי ר' יהודה בשמצאה באשפה. המוצא תרנגולת שחוטה בשוק וכן מי שנתן תרנגולת לאחד מן השוק לשחוט ואינו יודע מה טיבו הולכין אחר הרוב. נפלה סכין ושחטה או שדרס עליה ושחטה או שטבחה מאליה נבלה ומטמאה במשא היה שוחט והרתית או שעף או שדחה חברו או שדחתו הרוח או שנפלה סכין מידו והגביהה או שנפלה קרן טליתו והגביהה ושהה כדי שחיטה אחרת פסולה ר' שמעון אומר כדי ביקור בהמה אחרת. שחט את הוושט ושהה כדי שחיטה ואחר כך פסק את הוושט או שהחליד את הסכין תחת הוושט ופסקו או שהחליד את הסכין תחת הגרגרת ופסקה או שהחליד את הסכין תחת שתיהן ופסקו ר' ישבב אומר נבלה ומטמאה במשא ר' עקיבה אומר טרפה ושחיטתה מטהרתה אמר לו ר' ישבב אי אתה זכור שהיה רבי יהושע שונה כל שנתנבלה בשחיטתה נבלה ומטמאה במשא קודם לשחיטתה טרפה ושחיטתה מטהרתה חזר ר"ע להיות שונה כדברי ר' ישבב. שחט מיעוטו של וושט ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את שניהם או שניקב הוושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ושחיטתה מטהרתה.

ג ר"ש אומר משום ר"א השוחט בלילה ובשחר עמד ומצא כתלים מלאים דם כשרה בידוע שזינקה ר' יוסי אומר רבי מאיר היה אומר אם הגיעה בשעת שחיטה כשרה. ר"א ברבי יוסי אומר משמו הרופפת בעיניה והמוציאה רעי בשעת שחיטה כשרה. פשטה ידיה ולא החזירה פסולה שאינה אלא כהוצאת נפש וברגל פשטה ולא החזירה החזירה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד ובין ברגל פשטה ולא החזירה החזירה ולא פשטה כשרה בד"א בבהמה אבל בעוף אפילו לא כישכשה אלא בראש גפה ובראש זנבה כשרה.

ד השוחט את הבהמה לזרוק את דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים הרי זה בשר זבחי מתים אם משחטה וזרק את דמה לעבודת כוכבים והקטיר חלבה לעבודת כוכבים זה היה מעשה בקיסרי ובאו ושאלו את חכמים ולא אמרו לא איסור ולא היתר. השוחט בעזרה בהמה חיה ועופות טמאין אסורין בהנאה ואצ"ל באכילה בהמה חיה ועופות טהורין מותרין בהנאה. השוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טרפה ר"מ אוסר בהנאה ור"ש מתיר בהנאה השוחט לרפואה לאכילת עובד כוכבים ולאכילת כלבים אסור בהנאה השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר שחיטת עובד כוכבים מותר בהנאה השוחט בעזרת נשים בהמה חיה ועופות טהורין מותרין באכילה ואצ"ל בהנאה.

ה רמ"א טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר ר' יהודה אומר טוב אשר לא תדור משתדור ולא טוב מזה ומזה מביא כבשתו לעזרה וסומך עליה ושוחט.

ו השוחט לשם חמה לשם לבנה לשם כוכבים לשם מזלות לשם מיכאל שר צבא הגדול ולשום שילשול קטן הרי זה בשר זבחי מתים. אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך מים עכורין אבל שוחט לתוך אגן של מים ובספינה על גבי כלים ואם אין לו מקום בספינה שוחט לתוך הים ואם אין רוצה לטנף את ביתו שוחט לתוך כלי או לתוך גומא ובשוק לא יעשה כן מפני שעושה את חוקי העובדי כוכבים אם עשה כן צריך בדיקה. בשר שנמצא ביד עובד כוכבים מותר בהנאה ביד המין אסור בהנאה. היוצא מבית המין ה"ז בשר זבחי מתים מפני שאמרו שחיטת המין לעבודת כוכבים ופתן פת עובדי כוכבים ויינם יין נסך ופירותיהן טבלים וספריהן ספרי קוסמין ובניהם ממזרים ואין מוכרין להם ואין לוקחים מהם ואין נושאין מהם ואין נותנין להם אין מלמדין את בניהם אומנות ואין מתרפאין מהן לא רפוי ממון ולא רפוי נפשות. מעשה בר' אליעזר בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא הניחו ר' ישמעאל א"ל אי אתה רשאי בן דמא. א"ל אני אביא לך ראיה שירפאני

ולא הספיק להביא ראיה עד שמת. אמר ר' ישמעאל אשריך בן דמא שיצאת בשלום העולם ולא פרצת גדירן של חכמים שכל הפורץ גדירן של חכמים סוף פורענות בא עליו. שנאמר (קהלת י׳:ח׳) ופורץ גדר ישכנו נחש. מעשה בר"א שנתפס על דברי מינות והעלו אותו לבמה לדון אמר לו אותו הגמון זקן כמותך יעסוק בדברים הללו. אמר לו נאמן דיין עלי כסבור אותו הגמון שלא אר"א אלא לו ולא נתכוין ר"א אלא נגד אביו שבשמים. א"ל הואיל והאמנתני עליך אף אני כך אמרתי אפשר שהסיבות הללו טועים בדברים הללו דימוס הרי אתה פטור וכשנפטר מן הבמה היה מצטער שנתפס על דברי מינות נכנסו תלמידיו לנחמו ולא קבל נכנס ר"ע ואמר לו רבי אומר לפניך דבר שמא אין אתה מיצר אמר לו אמור אמר לו שמא אחד מן המינין אמר לך דבר של מינות והנאך אמר לו הן א"ל השמים הזכרתני פעם אחת הייתי מהלך באסתרטיא של צפורי מצאתי איש כפר סכניא ואמר דבר של מינות והנאני ונתפשתי על דברי מינות שעברתי על דברי תורה (משלי ה׳:ח׳) הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה כי רבים חללים הפילה וגו' שהיה ר"א אומר לעולם יהא אדם בורח מן הכיעור ומן הדומה לכיעור.

ז השוחט לשם עולה לשם שלמים לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה ר"ש מכשיר לפי שאין כיוצא בהן מתנדבין ר"ש אומר השוחט לשם עולה הרי זו אינה עולה אמר ר"ש מה אם אמר הרי עלי עולה שאקריבנה בעבר הירדן שמא עולה היא לפיכך השוחט לשום עולה הרי זו אינה עולה השוחט לשום חטאת לשום אשם ודאי לשום בכור ולשום מעשר ולשום תמורה שחיטתו כשרה זה הכלל דבר שנדר ונדב השוחט לשמו פסול ודבר שאין נדר ונדב השוחט לשמו כשר.

פרק ג

א ואלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת לרחבה הרי זו פסולה ר"ש בן אלעזר אומר אף שנתמזמז מוחה פסולה נשברה שדרה ונחתך רובו של חוט פסולה נימוקה הריאה ואין חוט השדרה קיים פסולה ר' יעקב אומר אפילו ניקב. ניטלה כבד ולא נשתייר בה כדי להעלות ארוכה פסולה כרס הפנימי שניקב או שנקרע רוב החיצונה ר' יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה ברובה וכמה היא גדולה טפחיים הרי זו גדולה פחות מכן הרי זו קטנה איזו היא כרס הפנימי העיד בן שילא ראש שבעים בצפורי משום ר' נתן זו סניא דיבי.

ב דרוסת הזאב לבית החלל פסולה דרוסת הנץ לבית החלל פסולה ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה דרוסת ארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס. נפלה מן

הגג ונתרסקו אבריה או רצצתה חברתה ונתרסקו אבריה אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה אם עמדה מיד בין כך ובין כך כשרה.

ג נשתברו רוב צלעותיה פסולה וכמה הן רוב צלעותיה אחת עשרה צלעות בשדרה מכאן ואחת עשרה צלעות בשדרה מכאן נשתברו בה שנים עשר מן הצדדין פסולה נשתיירו בה אחת עשרה מן הצדדין כשרה נתחתכה ירך שלה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה נשבר העצם וניטל צומת הגידים שלה פסולה ר"ש בן אלעזר מכשיר מפני שיכולה ליכוות ולחיות. חרותה בידי אדם פסולה ר"ש בן אלעזר אומר בידי כל הבריות. הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים פוסלין אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלק ר"מ על הגלודה שהיא פסולה העיד יהודה בן ישעיה הבסם לפני ר"ע שאמר משום ר"ט על הגלודה שהיא פסולה איזו היא הגלודה כל שהפשיט את העור ולא שייר בה כדי להעלות ארוכה ואם שייר כדי להעלות ארוכה הכל מודים שהיא כשרה וכמה היא כדי להעלות ארוכה רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי מבית חללה ולא משאר אבריה.

ד יש מן האברין שהן פסולין אבר מדולדל בבהמה אין בו להעלות ארוכה. בשר מדולדל בבהמה אין בו להעלות ארוכה נשבר העצם ויצא לחוץ ואין רוב עור ובשר מקיפין אותו כיצד הוא עושה נוטלו ומשלים והשאר הרי זה מותר. יש מן עוברין שהן פסולין בן ארבעה בדקה ובן שמונה בגסה יצאו לו שני גבין ולו שתי שדראות הואיל ואין כיוצא בו להתקיים בו פסול. ואלו כשרות בבהמה נקובת הגרגרת וסדיקת הגרגרת לארכה הרי זו כשרה נשברה שדרה ולא נחתך רובה של חוט כשרה נטלה כבד ונשתייר בה כדי להעלות ארוכה כשרה נימוקה הריאה וקרום שלה קיים כשרה ניטלה שלחופית שלה כשרה התליעה כבד שלה כשרה הלכה זו עלו עליה בני אסיא ג' רגלים ליבנה ברגל שלישי הכשירו להן. רשב"ג אומר הדקין שניקבו והלחה סותמתן כשרה מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בזמן שנראית מצד אחד כשרה משני צדדין פסולה אם יש במקומה קורט דם בידוע שלפני שחיטה אין במקומה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה. הגליד פי המכה בידוע לפני שחיטה ג' ימים לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה.

ה חרותה בידי שמים כשרה איזו היא חרותה כל שצמקה הריאה שלה. יש מן אברין שהן כשרין אבר מדולדל בבהמה יש בו להעלות ארוכה בשר מדולדל בבהמה יש בו להעלות ארוכה נשבר העצם ויצא לחוץ ורוב עור ובשר מקיפין אותו כשר. יש כאן עוברין שהן כשרין בן ה' בדקה ובן ט' בגסה יצא לו חמש עינים ולו ג' רגלים הואיל וכיוצא בו ראוי להתקיים כשר.

ו ואלו טרפות בעוף נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת לרחבה הרי זו פסולה הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה פסולה נקובת המוח שניקב קרום שלה פסולה נקובת הלב לבית חללו פסולה כיצד בודקין אותה רשב"א אומר משום רבי יהודה בודקין אותה ביד ואין בודקין במחט אם ניקב העצם פסולה אם לאו כשרה נפלה לאור ונחמרו בני מעיה פסולה באלו בני מעים אמרו בקרקבנין בכבד ובלב. אלו כשרות בעוף נקובת הגרגרת ופסוקת הגרגרת לארכה הרי זו כשרה הכתה חולדה על מקום שאינו עושה טרפה כשרה ניקב הלב שלא לבית חללה כשרה נפלה מן הגג נתרסקו אבריה או רצצתה חברתה ונתרסקו אבריה ושחטה כשרה אם עמדה מיד בין כך ובין כך כשרה ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל ולא הודו לו חכמים נשתברו גפיה נשתברו רגליה נמרטו כנפיה ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה. אחוזת הדם המעושנת והמצוננת הלעיטה חלתית תיאה הרדפני סם המות צואת התרנגולים כשרה נשוכת נחש נשוכת כלב שוטה משום טרפה מותרת ואסורה משום סכנת נפשות סימן לטרפה כל שאינה יולדת רשב"ג אומר אם לא היתה מכחשת והולכת בידוע שאינה טרפה אם היתה מכחשת והולכת בידוע שהיא טרפה רבי אומר אם נתקיימת ל' יום בידוע שאינה טרפה לא נתקיימת ל' יום בידוע שהיא טרפה אמרו לו פעמים שמתקיימת שתים וג' שנים.

ז אלו הן סימני בהמה (ויקרא י״א:ג׳) לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו כל מעלת גרה אין לה שינים שלמעלה איזה שור שקדמו קרניו לטלפיו זה פרו של אדם הראשון שנא' (תהילים סד) ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס. אלו הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים ר' דוסא אומר יש לה קרנים אי אתה צריך לשאול על הטלפים אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס רשב"ג אומר כל שיש לו אצבע יתירה בעוף טהור כל העוף הדורס טמא רשב"א אומר כל הקולט באויר ואין קרקבנו נקלף ר"א בר צדוק אומר כל הנותן על גבי משיחה החולק שתים לפניו ושתים לאחריו טמא אחרים אומרים השוכן בין הטמאין ודומה לטמאין טמא השוכן בין הטהורים ודומה לטהורין טהור. אנשי איש כפר תמרתא שביהודה היו אוכלין את הזרזירין מפני שיש להן זפק. אנשי שוק העליון שבירושלים היו אוכלין את סינוניא לבנה מפני שקרקבנה נקלף.

ח ובביצים כל שכודרת ועגולגלת בידוע של עוף טמא וכל שאינה כודרת ועגולגלת בידוע של עוף טהור הוא. לוקחין ביצים מ"מ ואין חוששין שמא של נבלות ושל טרפות הן אין מוכרין ביצים של נבלות של טרפות לעובדי כוכבים אא"כ היו נקופות לקערה לפיכך אמרו אין לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים נקופות לקערה.

ט אלו סימני חגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' סנפירים וקרסוליו וכנפיו חופין את רובו ר' יוסי אומר ושמו חגב ולא כנצרין שיש בהן סימנין הללו סומכוס אומר אף המורד ר"א בר"י אומר אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון החולחזה כשר אלו הן סימני דגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת יש לו קשקשת אי אתה צריך לשאול על סנפיר יש לו סנפיר ואין לו קשקשת טמא אלו הן קשקשין שמלובש בהן וסנפירין ששט בהן וכמה קשקשין יהיה בו אפילו אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפיר שלו ר' יהודה אומר שני קשקשת אין לו עכשיו אבל עתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית ונפיא כשר יש לו עכשיו אבל עתיד להשירם כשעולה מן הים כגון הקוליוס והפילמיס הספיתאים ואנתינוס. ר"י בן דורמסקא אומר לויתן דג טהור הוא שנאמר (איוב מ"א:ז'-ח') גאוה אפיקי מגינים סגור חותם צר אחד באחד יגשו וגו' תחתיו חדודי חרס וגו' גאוה אפיקי מגינים אלו קשקשין שלו תחתיו חדודי חרס אלו סנפירין שלו.

פרק ד

א בהמה המקשה לילד הוציא העובר את ראשו והחזירו ואח"כ שחטה שחטה ואח"כ החזירו אסור חתכו ואח"כ שחטה היא מותרת באכילה והעובר אסור הוציא ראשו ורובו והחזירו הרי הוא כילוד הוציא ידו וחתכה ואח"כ שחטה מה שיצא אסור ושבפנים מותר חומר באברין מה שאין בעוברין ובעוברין שאין באברין שהעובר הוציא ראשו והחזירו אסור הוציא ידו והחזירה מותר חומר באברין שהמחתך את העובר במעי אמו מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור. בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחטה מותר שחטה ואח"כ החזירה אסור חתכה ואח"כ שחטה מה שיוצא אסור ושבפנים מותר שחטה ואח"כ חתכו מה שיוצא אסור ושבפנים מותר בשר במגע נבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה אמר להן ר"מ מי טיהר את העובר הזה מן המגע אמרו לו שחיטת אמו מטהרתו אמר להן אם טיהרתו שחיטתו מן המגע לא תטהרנו לאכילה אמרו לו טרפה טיהרתו מן המגע ולא תטהרנו לאכילה אמר להן ר"מ לא אם טיהרה שחיטה אותה דבר שגופה תטהר את העובר שאינה גופה אמרו לו מצינו שיפה כחה להציל מדבר שאינו גופה על דבר שגופה שמחתך את העובר במעי אמו מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה.

ב השוחט את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב במתנות ואסור משום אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד דר"מ וחכמים אומרים אין אסור משום אותו ואת בנו שנאמר אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד את שטעון שחיטה אסור משום אותו

ואת בנו ואת שאין טעון שחיטה מותר משום אותו ואת בנו ופטור מן המתנות שנאמר (דברים י״ח:ג׳) מאת זובחי הזבח את שטעון זביחה חייב במתנות ואת שאין טעון זביחה פטור מן המתנות ר"ש שזורי אומר אפילו עומד וחורש ע"ג מענה קורע ומוציא את דמו חותך ואוכל בשר רשב"א אומר משום ר"י הגלילי טמא טומאת אוכלין ומטמא טומאת אוכלין וצריך הכשר רבי אומר אין מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי וחי אין מטמא טומאת אוכלין.

ג בהמה שמתה וקרעה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב במתנות ופסול לגבי מזבח <מפני שבן פקועה> השוחט את הטרפה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב במתנות ואם מת טהור מלטמה במשא מפני ששחיטת אמו מטהרתו השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי אפילו לאחר ג' ואפילו יצא חוץ לקלעים מותר באכילה. המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ובמוקדשין תקבר מפני שגדולה קדש שליא אין מפגלת את הזבח לא לחוץ לזמנו ולא לחוץ למקומו ואין מחשבה פוסלת בה משום פסול והמעלה אותו בחוץ פטור.

פרק ה

א אותו ואת בנו נוהג בכלאים וכוי רא"א הכלאים מן הרחל ומן הגדי נוהגין בו ומן הכוי אין נוהגין בו השוחט אותו ואת בנו חולין בפנים וקדשים בחוץ. השוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טרפה ר"מ אוסר משום אותו ואת בנו ור"ש מתיר משום אותו ואת בנו השוחט לרפואה לאכילת עובדי כוכבים לאכילת כלבים אסור משום או"ב. השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר ושחיטת עובד כוכבים מותר משום אותו ואת בנו. חרש שוטה וקטן ששחטו בזמן שאחרים רואין אותן אסור משום אותו ואת בנו אין אחרים רואין אותן מותר משום אותו ואת בנו דברי ר"מ וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא ישחוט ואם שחט פטור. הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית שמתחלה לא לקחו אלא על מנת כן. שנים שלקחו פרה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני ושחט הרי זה זריז ונשכר. שחטה ואת אמה אפילו עד חמשה דורות אינו חייב אלא אחת שחטה ואת בנה ואת בת בתה אפילו עד חמשה דורות חייב על האחרונה שחטה ובא אחר ושחט את בתה שנים האחרונים חייבין והאמצעי פטור שחט את חמשה בניה חייב משום חמשה לאוין. שחט חמשה בניה ואחר כך שחטה סומכוס אומר משום ר"מ חייב משום חמשה לאוין וחכ"א אין חייב אלא משום לאו אחד בלבד שחט את בתה ואח"כ שחטה ואחר כך שחט את אמה השוחט את האם חייב ואת הבת פטור שחטה

עד שלא חשיכה מותר לשחוט את בתה בלילה משחשיכה אסור לשחוט את בתה כל היום וכל הלילה.

ב בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיע אמה מכרתי לשחוט ובתה מכרתי לשחוט אלו הן עי"ט האחרון של חג והאחרון של פסח וערב עצרת וערב ר"ה וכדברי ר"י הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל מפני שהוא יום טוב א"ר יהודה במה דברים אמורים בזמן שחל יום הכפורים להיות בשני בשבת אבל אם חל להיות באחד מכל ימות השבת אין צריך להודיעו מפני שזה יכול לשחוט היום הזה וזה יכול לשחוט למחר.

פרק ו

א כסוי הדם נוהג בכלאים ובכוי ר"א אומר כלאים מן הגדי ומן הרחל נוהגין בו מן הכוי אין נוהגין בו ר' יוסי אומר אין שוחטין אותו ביו"ט מפני שספק ואם שחטו אין מכסין את דמו א"ר יוסי ומה אם מילה שודאה דוחה את השבת אין ספיקה דוחה את יו"ט כסוי הדם שאין ודאו דוחה את השבת דין הוא שלא יהא ספיקו דוחה את יו"ט אמרו לו שופרות שבגבולין יוכיחו שאין ודאן דוחה את השבת וספקן דוחה את יו"ט הן יוכיחו לכסוי הדם שאע"פ שאין ודאן דוחה את השבת שלא יהא ספיקו דוחה את יו"ט השיב ר"א בנו של ר"א הקפר ומה למילה שאין ספיקה דוחה את יו"ט שאין ודאה דוחה את לילי יו"ט תאמר בכסוי הדם שודאה דוחה את לילי יו"ט הואיל וודאי דוחה את לילי יו"ט דין הוא שיהא ספיקו דוחה את יו"ט א"ר אבא זה אחד מן הדברים שהיה ר' אחייה אומר אין להן תשובה והשיב ר"ח.

ב השוחט לרפואה לאכילת עובדי כוכבים לאכילת כלבים חייב לכסות השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות. השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו כיון שחשיכה אם היה הדם קיים חייב לכסות. השוחט בספינה כיון שהגיע ליבשה אם היה הדם קיים חייב לכסות אע"פ שאמרו לא ישחוט אדם בספינה אא"כ היה לו עפר מוכן. השוחט וצריך לדם לא ישחוט כדרך ששוחטין אלא כיצד עושה או נוחרו או מולקו. השוחט והקדיש את הדם חייב לכסות מפני שקדמה מצות כסוי להקדש השוחט ובלעתו הארץ פטור מלכסות כיסתו הרוח חייב לכסות השוחט דם שעל הסכין ודם שעל הכנפים חייב לכסות רשב"ג אומר הואיל ונתכסה דם הזבח פטור מלכסות רבי יהודה אומר משום ר"ג השוחט צריך ברכה לעצמו שחט ולא כיסהו וראהו אחר חייב לכסותו. אפילו ביו"ט המכסה את הדם יכסנו ביד ואל יכסנו ברגל שאין עושין את

המצוה עראי. במה מכסין ובמה אין מכסין אין מכסין לא בתבן ולא בקש ולא בגבבא לא בעצם ולא בנוצה ולא בכנפי יונה ולא בנסורת של חרשין ולא בנעורת של פשתן ולא בגדורות ולא בקצוצות ולא בקמחין ולא בסלתות ולא יתן תבן ע"ג הדם ויכסה אבל מכסה בסיד בגפסים ובחרסים שכתשן ועשאן עפר זה הכלל כל שהוא מין עפר בולע ומצמיח [מכסין בו וכל שאינו מצמיח] אין מכסין בו.

פרק ז

א גיד הנשה נוהג בכלאים ובכוי נוהג בב' יריכות בירך של ימין ובירך של שמאל ר' יהודה אומר אין נוהג אלא באחת דעת מכרעת שהיא של ימין זה הכלל כל שיש לו כף ירך גיד הנשה נוהג בו כל שאין בו כף ירך אין גיד הנשה נוהג בו נוהג בשליל וחלבו אסור דר"מ רבי יהודה אומר אין נוהג בשליל וחלבו מותר דר"א וחכ"א נאמנין עליו ועל החלב. השולח ירך מחותכת לחבירו צריך להפריש ממנה גיד הנשה. שלמה א"צ להפריש ממנה גיד הנשה הלוקח ירך מחותכת מן הטבח א"צ להפריש ממנה גיד הנשה שלמה צריך להפריש ממנה גיד הנשה המוכר ירך מחותכת לעובד כוכבים א"צ להפריש ממנה גיד הנשה ובלבד שלא ימכרנה לו בפני ישראל מפני שחוזר ולוקחה הימנו. ומשום ב' דברים אמרו אין מוכרין בשר של נבלה ושל טרפות לעובד כוכבים מפני שחוזר ומאכילן לישראל. ד"א שאין מאכילין את האדם בטעות. ומשום ב' דברים אמרו לא יאמר אדם ישראל לעובד כוכבים קח לי בשר משום נבלות ומשום טרפות. דבר אחר משום אונסין.

ב גיד הנשה מחטט אחריו כל מקום שהוא ונוטל השומן שלו הרי זה מותר ר' יהודה אומר נוטלו מן השוק של ירך. ב' גידים הן החיצון סמוך לבשר אסור וחייבין עליו הפנימי סמוך לעצם אסור ואין חייבין עליו. האוכל מגיד הנשה כזית הרי זה חייב ר' יהודה פוטר עד שיאכל משניהם. אכלו ואין בו כזית הרי זה חייב ר' יהודה פוטר עד שיהא בו כזית. אכל ב' גידים משתי ירכות משתי בהמות סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים.

ג ירך שבישלה בגיד הנשה שלה אם בישלה בנותן טעם הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת נתבשלה עם הגידים הרי זה בנותן טעם ר' יוחנן בן ברוקה אומר אין בגיד בנותן טעם. חתיכה אסורה שנתערבה בחתיכות אפילו הן אלף כולן אסורות הרוטב בנותן טעם נימוחה הרי זה בנותן טעם.

ד נוהג בטהורה ואין נוהג בטמאה ר' יהודה אומר אף בטמאה מפני שאסורין קודם למתן תורה אמרו לו לרבי יהודה אינו אומר על כן לא יאכלו בני יעקב ראובן ושמעון את גיד הנשה אלא בני ישראל אלו שעומדין לפני הר סיני אלא למה כתבו שם להודיע במה נאסר אבר מן החי נוהג בבהמה טמאה כטהורה מפני שאיסורו נוהג בבני נח כישראל וחייב עליו משום אבר מן החי ומשום בהמה טמאה ד"ר יהודה ור"א וחכ"א אינו חייב אלא משום אבר מן החי בלבד שנא' (דברים יב) לא תאכל הנפש עם הבשר את שאיסורו משום בל תאכל הנפש עם הבשר חייבין עליו יצאת בהמה טמאה שכולה אסורה. האוכל אבר מן החי עובר בלא תעשה חלב מן החי חייבן עליו. חלב מן החי חייב משום ב' לאוין משום חלב ומשום חי דם מן החי חייב משום שני לאוין משום דם ומשום חי אבר מן החי חייב משום נבלה דם מן המוקדשין חייב משום ב' לאוין משום דם ומשום מוקדשין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין חייב אלא משום לאו אחד בלבד. אליה מן המוקדשין חייב משום ב' לאוין משום אליה ומשום מוקדשין חלב מן המוקדשין חייב משום שני לאוין משום חלב ומשום מוקדשין ר' יהודה מחייב ג' משום חלב ומשום מוקדשין ומשום חלב של מוקדשין.

פרק ח

א בשר בחלב נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשים הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר ומותר בבשר דגים וחגבים העוף לא עולה ולא נאכל א"ר יוסי זה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ב"ש אומרים עולה ואין נאכל וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל ר"א ברבי צדוק אומר העוף עולה עם הגבינה על השולחן אפיקולוס אומר אין נאכל אחרים אומרים משמו אף נאכל בד"א בשלחן שהוא של מאכל אבל בשלחן שאינו של מאכל נותן אדם חתיכה בצד זה וגבינה בצד זה נותן בקפוף ובמחוק ומפשילן לאחוריו הרי לא אסרו אלא בשולחן שהוא של מאכל רשב"ג אומר אף שלחן של מאכל. שנים שנכנסו לפונדק זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום זה אוכל בחתיכתו וזה אוכל בגבינתו ואין חוששין הרי לא אסרו אלא בזמן שכולו תפיסה אחת.

ב טיפת חלב שנפלה על החתיכה רבי יהודה אומר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה וחכמים אומרים באותו הקדירה אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בזמן שלא ניער ולא כיסה ודברי חכמים בזמן שניער וכיסה חם לתוך חם וצונן לתוך חם אסור חם לתוך צונן מדיחו ואוכלו. כחל של מניקה קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אין עובר עליו הלב קורע ומוציא את דמו אם בשלו קורעו לאחר בישולו.

ג כחל שבישלו בחלבו מותר קיבה שבישלה חייב. המבשל בשר בחלב הרי זה חייב כמה יבשלה ויהא חייב כחצי זית בשר וכחצי זית חלב כדי שיהו זה בכזית כשם שחייב על בישולו כך חייב על אכילתו כמה יאכל ויהא חייב כדי שיהא נאכל משום בשול המבשל במי חלב פטור בחלב זכר פטור דם שבישל בחלב פטור העצמות והגידים והקרנים והטלפים שבישלן בחלב פטור הפגול והנותר והטמא שבישלן בחלב חייב עליהן משום פגול נותר וטמא בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור ברפואה ובהנאה ר"ש מתיר בהנאה בשר בהמה טהורה בחלב חיה טמאה בשר חיה ועופות טהורין בחלב בהמה טמאה ר"ע פוטר על בישולו שנאמר גדי גדי ג"פ.

ד קיבה של עובד כוכבים של נבלה הרי זו אסורה חזרו לומר מעמידין בקיבת עובד כוכבים ובקיבת נבלה ואין חוששין ר"י אומר כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה חלב.

ה חומר בחלב מבדם ובדם מבחלב שהחלב נוהג בחי וקרב ע"ג האישים ומועלין בו וחייבין עליו משום פגול ונותר וטמא מה שאין כן בדם חומר בדם שהדם מתיר מכשיר ומפגל מה שאין כן בחלב.

ו ר' יהודה אומר האלל שכינסו ויש בו כזית הרי זה חייב עור פרסות בהמה דקה הרי הוא כבשרה וכולן שעיבדו או שהילך בהן כדי עבודה טהורין משום עור וטמאין משום בשר חוץ מעור האדם מפני שמטמאתו לעולם מכאן אמרו לגיון עובר ממקום למקום המאהיל עליו טמא אין לך לגיון שאין בו קרקפלין וכולן שנמלחו הרי אלו כעבודין ר' יהודה אומר הלטאה אין לה עור ר"י בן נורי אמר ח' שרצים יש להן עורות הצדן והורגן והחובל בהן והעושה בהן חבורה הרי זה חייב וחכמים אומרים אין עור אלא מה שמנו חכמים. המפשיט בבהמה ובחיה ובטמאה ובדקה ובגסה לשטוח כדי אחיזה וכמה הוא כדי אחיזה מלא טפח כפול. המפשיט כשיעור הזה הנוגע במופשט טהור בעור של צואר טמא ר' יוחנן בן נורי אומר הנוגע בעור של צואר טהור שאינו אלא נותקו ר' דוסתאי בן יהודה אומר משום ר"ש המפשיט בשרצים כולו חבור אחד הוא רבי יהודה אומר עור שיש לו כזית בשר הנוגע בעור שכנגד הבשר מאחריו טמא ביצת השרץ מרוקמת טהורה וכמה היא ריקומה כדי שיראה שרץ מתוכה ניקבה כל שהוא טמאה וכמה יהא הנקב מלא שערה. האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין ר"ש אומר אין מטמאין טומאת אוכלין.

פרק ט

א הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בכלאים ובכוי ר"א אומר הכלאים מן הרחל ומן הגדי נוהגין בו מן הכוי המוציא מחבירו עליו הראיה. השוחט לרפואה לאכילת עובד כוכבים ולאכילת כלבים חייב במתנות. השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר ושחיטת עובד כוכבים פטור מן המתנות כהן ועובד כוכבים שמכרו בהמתן לישראל לשחוט חייב במתנות נשחטה ברשותן ואח"כ מכרוה לו פטור מן המתנות ישראל שמכר בהמתו לכהן לשחוט פטור מן המתנות נשחטה ברשותו ואחר כך מכרה לו חייב במתנות.

ב כהן פטור והמשתתף עם הכהן פטור. עובד כוכבים פטור המשתתף עם עובד כוכבים פטור המשתתף עם הכהן צריך לרשום עם עובד כוכבים אינו צריך לרשום ופסולי המוקדשין א"צ לרשום א"ל כהן כולה שלך והיד שלי אפילו א' מק' ביד פטור מן הזרוע כולה שלך והראש שלי אפילו א' מק' פטור מן הלחי כולה שלך ובני מעים שלי אפילו א' מק' מבני מעים פטור מן הקיבה מקום שנהגו להפשיט את הראש אינו רשאי להפשיט את הלחי למלוג את העגלים אינו רשאי למלוג את הזרוע ואם יש כהן נותנן לכהן ואם לאו מעלה אותן דמים מכר לו יד כמות שהיא וראש כמות שהוא ובני מעים כמות שהן נותנן לכהן ואין מנכה לו מן הטבח את הדמים לקח הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה מן הטבח את הדמים מתנות אין בהם משום קדושה אפילו מוכרן לעובד כוכבים אפילו נותנן לפני כלבו אין בהן אלא מצות כהונה בלבד. המשלח בשר לחבירו והיו בו מתנות אין חוששין שמא מתנות כהונה הן.

ג אי זה הוא הזרוע נוטלו מבית הפרק וכל הפרק עמו בזרוע של מוקדשין בזרוע של גבולין. איזה הוא לחי נוטלו מבית השחיטה וכל בית השחיטה עמה קיבה כמשמעו חלב שעל הקיבה נותנו לכהן א"ר יהודה נהגו כהנים עין יפה שיהו נותנין אותו לבעלים. זרוע זה זרוע של ימין אתה אומר זה זרוע של ימין או אינו אלא שמאל הרי אתה דן הואיל ושוק מתנה לכהן וזרוע מתנה לכהן מה שוק אינו נוהג אלא בימין אף זרוע לא ינהוג אלא בימין. שוק מארכובה ולמטה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים מארכובה ולמעלה איזה הוא חזה כל שרואה את הארץ מלמעלה ועד שמגיע לצואר. מלמטה עד שמגיע לכרס חותכו ונוטלו מבין שתי דפנות מיכן ומיכן ואיזהו אליה חותך ויורד עד שמגיע לעצה נכנס לפנים מן העצה עד שמגיע לפרק חותך ונוטל את כולה ואלו הן אימורין שתי כליות ויותרת הכבד ואליה ואלו הן החלבים החלב המכסה את הקרב זה הוא חלב החופה את הכרס ואת כל החלב אשר על הקרב זה חלב שעל הדקין דר"ע ר' ישמעאל אומר חלב שעל הקיבה וחכמים לא הודו לו שעל הכסלים שבין פקוקרות שהוא מחטט

אחריו כל מקום שהוא ונוטל דברי רבי יוסי הגלילי ר' ישמעאל אומר חלב שעל הקיבה תותב קרום נקלף ר"ע אומר קרום ונקלף אסורין רבי יהודה אומר קרום שעל הכוליא אסור וחייבים עליו גידים שבכליות ובמוקדשין אסורין ואין חייבין עליהן.

פרק י

א ראשית הגז נוהג בטרפה ואינו נוהג במתה ונוהג בכלאים ובכוי ר"א אומר בכלאים מן הרחל ומן הגדי נוהג בו מן הכוי אין נוהגין בו. כהן ועובד כוכבים שנתנו בהמתן לישראל פטור מראשית הגז זה חומר בלחיים ובקיבה מראשית הגז כל הקדשים שקדם מומן קבוע להקדישן ונפדו חייבין בראשית הגז אבל אם קדם הקדישן את מומן או מום עובר להקדישן לאחר מכאן נולד להן מום ונפדו פטורין מראשית הגז. הגוזז עזיו פטור מראשית הגז השוטף רחליו חייב בראשית הגז הלוקח מבעל הבית חייב ור' אלעאי פוטר השותפין חייבין ר"ע פוטר ר' אלעאי אומר אין ראשית אלא שיש אחריה אחרית. גז צאנך ד' תתן לו חמש חמש רחלות גוזזות מנה מנה ופרס שהן ע"ה סלעים חייבות בראשית הגז דברי ר' דוסא וחכמים אומרים חמש רחלות גוזזות כל שהן כמה נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה שהן י' סלעים בגליל מלובן ולא צאוי ולא שילבננו ויתננו לו אלא נותן לצמר צאוי כדי שילבננו ויעמוד בידו משקל ה' סלעים ביהודה שהן י' סלעים בגליל שנאמר תתן לו שיהא בו כדי מתנה. היו לו שתי צאן גוזז ומניח גוזז ומניח אע"פ שעתיד להוסיף עליהן אין מצטרפות. היו לו חמש גוזז ומניח אפילו שתים וג' שנים הרי אלו מצטרפות צבען טואן ומכרן אין מצטרפות ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש צבען הרי אלו מצטרפות המפריש גז צאנו ואבד חייב באחריות. ראשית הגז מצותה בתחלה אם נתן בין בתחלה בין באמצע ובין בסוף יצא כמה שיעורה א' ששים כתרומה הלוקח גז צאנו של חברו ולא הפריש הימנו ראשית הגז הלוקח פטור חומר בזרוע ובלחיים ובקיבה מבראשית הגז. אווזין ותרנגולין ויונין הרדסיות שמרדו או שקיננו בפרדס חייבין בשלוח.

ב זכר פטור מלשלח קורא זכר ר"א מחייב וחכמים פוטרין עוף טמא פטור מלשלח עוף טהור רובץ על ביצי עוף שאינו מינו פטור מלשלח היתה עומדת ביניהן פטור מלשלח היתה יושבת על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בהן חייב לשלח אין כנפיה נוגעות בהן פטור מלשלח אם אפרוחים הטרפה פטורה מלשלח ביצים פטור מלשלח אפרוחים שפרחו ואין צריכין לאמן פטור מלשלח נטל את האם ולא הספיק ליטול את הבנים עד שמתו או עד שנעשו טרפה פטור מלשלח נטל את האם ואח"כ נטל את הבנים חייב לשלח נטל את הבנים ואח"כ נטל את האם פטור מלשלח. א'

נוטל את האם וא' נוטל את הבנים הנוטל את האם חייב המוציא קן בבורות בשיחין ובמערות מותרות משום גזל וחייבות בשילוח ואם מקושרות אסורות משום גזל ופטורות מן השילוח יוני שובך ויוני עלייה חייבות בשילוח ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום.

ג המוצא קן לא יטהר בה את המצורע שנאמר ולקח הנוטל אם מעל הבנים ר"י אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה לא יטול אדם אם מעל הבנים ואפילו לטהר בה את המצורע מפני שנעבדה בה עבירה ר' יעקב אומר אין לך מצוה בתורה שאין מתן שכרה בצדה ותחיית המתים כתובה בה שנאמר שלח תשלח את האם וגו' עלה זה לראש האילן ונפל ומת או לראש הבנין ונפל ומת היכן טובו של זה אמור מעתה למען ייטב לך בעולם הטוב והארכת ימים בעולם ארוך.